

Melléklet

Az érettségi vizsga reformjának koncepciója¹

- Vitaanyag -

Az alábbiakban közreadott koncepciótervezetet a Művelődési és Közoktatási Minisztérium megbízásából az Országos Közoktatási Intézet Értékelési és Érettségi Vizsgaközpontja készítette. A tervezetet az MKM - a mellékelt kérdőívvel együtt - 1995 őszén elküldte minden középiskolának és felsőoktatási intézménynek azzal a céllal, hogy nyilvánítsanak véleményt az érettségi reformjával kapcsolatos tervezett változtatásokról.

Az érettségi vizsga két lehetséges funkciója

Az érettségi vizsga egyik lehetséges funkciója az, hogy bizonyítsa: mit és milyen szinten sajátított el a jelölt középiskolai tanulmányai során. Az erről szerzett bizonyítványt azok hasznosíthatják közvetlenül, akik érettségi után munkába állnak, és munkaadóik az általános műveltséget, illetve szakmai alpműveltséget tanúsító érettségi bizonyítványhoz kötik alkalmazásukat. Az érettségi vizsgának ez a funkciója retrospektív (visszatekintő), ebből kifolyólag nem szelektív. Elvileg tehát a teljes érettségiző korosztály kaphat érettségi bizonyítványt, ha teljesíti a vizsgakövetelményeket.

Az érettségi vizsga másik lehetséges funkciója a szelekció. Az, hogy kiválassza azokat a jelölteket, akik alkalmasak az egyetemeken, főiskolákon való továbbtanulásra. Ez a prospektív (előretekinthető) funkció egyelőre azért szelektív, mert a felsőfokú intézmények férőhelyeinek száma korlátozott, és az értelmiségi, szakképzetésből kikerülő alkalmazásában is véges a társadalom befogadóképessége.

A hazai érettségi vizsgában ez a két funkció sokáig nem kapcsolódott össze. Az érettségi vizsga csak a retrospektív (visszatekintő) funkciót teljesítette, bizonyítványt adott az elsajátított műveltségről. A prospektív (előretekinthető) funkciót a felvételi vizsgák töltötték be, az egyetemek és főiskolák maguk vizsgáztatták a jelölteket és válogatták ki azokat, akiket megfelelőnek láttak a továbbtanulásra.

Az utóbbi néhány évben azonban ez a munkamegosztás fellazult. A férőhelyek számának növekedése miatt egyre több egyetem és főiskola mond le a felvételi vizsgáról, és a középiskolai eredmények alapján veszi fel a hallgatókat. Mindez azt mutatja, hogy a felsőoktatási intézmények ugyan fenntartják a szelekció jogát maguknak, de az exkluzív egyetemeket (tudományegyetemek, orvosegyetemek), valamint a speciális képességeket igénylő intézményeket (művészeti, testnevelési egyetemek) kivéve, szívesen fogadják el a válogatás alapjául a középiskolai bizonyítványt.

¹ A tanulmány az OKI és az Új Pedagógiai Szemle együttműködése keretében az OKI anyagi támogatásával jelent meg.

Ez a jelenség egyben arra is utal, hogy a felsőoktatási intézmények jobban bíznak a középiskolai, mintsem az érettségi bizonyítványban, minthogy nem ez utóbbit tekintik a szelekció alapjának. A két bizonyítvány között az a különbség, hogy a középiskolai az összes tanult tárgyat tartalmazza, míg az érettségi csak néhány kötelező és választott tárgyat. Más szavakkal: a felsőfokú intézmények nagyobb előrejelző erőt tulajdonítanak a továbbtanulásra való alkalmasság szempontjából a széles alapú műveltségnek, mint a válogatott tárgyakban nyújtott teljesítménynek.

A megoldás az lenne, ha a középiskolai bizonyítvány és a felvételi vizsga között elhelyezkedő érettségi vizsga, mely jelenleg teljesen funkciótlan, egyesítené magában a szelekció és a szelekció funkcióját. Megbízható képet adna a jelöltek műveltségéről, és egyben a válogatás alapjául szolgálna azoknak a felsőfokú intézményeknek, melyek nem ragaszkodnak a felvételi vizsgához.

A két funkció egyidejű teljesítésének kérdései

Két funkció – kétfajta értékelési eljárás

A két funkció teljesítése más-más értékelési eljárást követel. Az elsajátított műveltségről kiadott bizonyítvány esetében, melynek célja nem a szelekció, hanem a műveltség meglétének tanúsítása, a teljesítményszinteket minősítő osztályzatok mögötti ponthatárok állandóak. A szelekció funkciója viszont csak akkor működik, ha évről évre meghatározzák a minősítetteknek azt a körét, amelyből az adott évben a felsőfokú intézmények felvesznek. A pontszámhatárok így minden évben változhatnak, attól függően, hogy milyen volt a jelentkezők teljesítménye, illetve mekkora a felsőfokú intézmények befogadóképessége.

A két értékelési eljárás közti különbség csak akkor jelentene problémát a két funkció egyidejű teljesítése szempontjából, ha az érettségi bizonyítványt nem feltételnek (a nemzetközi szakirodalom szóhasználatára szerint útlevelelnek), hanem jogosítványnak (vizumnak) tekintenénk. Más szavakkal: ha az érettségi bizonyítvány automatikusan továbbtanulásra jogosítana. Ez esetben ugyanis a felsőfokú intézmények mindenkorai igényei és lehetőségei változtatnák évről évre az általános és a szakmai alpműveltség kritériumait. Ha azonban az érettségi bizonyítványt csak feltétel (útlevel), ahogy a jelen helyzetben is, akkor ezek a kritériumok nem a felsőfokú intézmények aktuális igényeitől és lehetőségeitől függenek. A jelöltek teljesítményszintje alapján történő szelekció viszont továbbra is a felsőfokú intézmények hatáskörében maradna. Évről évre meghatározhatnák a jelentkezők teljesítményszintje függvényében azt a ponthatárt, melynek elérésével be lehet kerülni az adott felsőoktatási intézménybe.

Megbízhatóság és összemérhetőség

Ha tartósítani akarjuk azt a jelenlegi állapotot, mely a felsőoktatás extenzív fejlesztéséből ered, nevezetesen, hogy az egyetemek és főiskolák nagyobbik része a szelekcióban a középiskolai értékelésre támaszkodik, és egyben el akarjuk érni, hogy az érettségi vizsgaeredményeket tekintsék a válogatás alapjának, akkor az érettségi vizsgának megbízhatónak kell lennie. Az érettségi vizsga megbízhatósága a vizsgakövetelmények és a vizsgateljesítmények minősítésének összemérhetőségét (standardizációját) egyaránt megköveteli. A vizsgakövetelmények vonatko-

zásában ez azt jelenti, hogy azok országosan egységesek és nyilvánosak, továbbá lefedik mindazokat az ismereteket és képességeket, melyekre mint alapokra a felsőfokú intézmények, valamint a munkaadók igényt tartanak. Ugyanígy a vizsgateljesítmények minősítésének is egységes értékelésen kell alapulnia. A vizsgateljesítmények minősítése csak akkor tekinthető megbízhatónak, ha egységes, azaz országos skálán összemért teljesítményekre vonatkozik. Más szavakkal: a minősítés akkor megbízható, ha egy adott osztályzat vagy pontszám ugyanazt a teljesítményt fedi, függetlenül attól, hogy az ország melyik középiskolájában kapta a bizonyítványt a tanuló.

A vizsgakövetelmények két szintje

Az összemérhetőség azonban mint a megbízhatóság kritériuma, nem jelenti azt, hogy a vizsgakövetelmények meghatározásában ne vegyük figyelembe az érettségi vizsga két funkcióját. A bizonyítvány az elsajátított általános, illetve szakmai alapképzettség tanúsítja, ez esetben a vizsgakövetelmények nem a főiskolák és egyetemek, hanem a munkaadók igényeihez igazodnak. A szelekció funkcióját azonban az érettségi vizsga csak akkor teljesíti, ha a vizsgakövetelmények a felsőoktatási intézmények elvárásait tükrözik.

A két funkció egyidejű teljesítése a követelményrendszer vonatkozásában azt feltételezi, hogy két szinten határozzuk meg az országosan egységes vizsgakövetelményeket: középszinten és haladó szinten. A középszinten meghatározott követelmények teljesítése a középiskolai végzettséggel elérhető műveltséget tanúsítja, a haladó szinten meghatározott követelmények teljesítése pedig a továbbtanulásra való alkalmasságot.

A két szinten meghatározott követelményeket természetesen nem lehet egy országos teljesítményskálán összemérni. A középszintű követelmények teljesítésének minősítésére is és a haladó szintű követelmények teljesítésének minősítésére is más, de országosan egységes teljesítményskálát kell használni.

A két szinten meghatározott vizsgakövetelmények nem az érettségi vizsga egészére, hanem az egyes vizsgatárgyakra vonatkoznak. A tanulók oldaláról nézve, nem az a választás tárgya, hogy a jelölt egészében középszintű vagy haladó szintű vizsgát kíván-e tenni, hanem az, hogy mely tárgyakból tesz középszintű vagy haladó szintű vizsgát. Abban nincsenek korlátok, hogy a vizsgatárgyai közül hányból vizsgázik haladó és hányból középszintű követelmények szerint. A tanulóknak joga van arra, hogy akár minden vizsgatárgyából haladó szintű vizsgát tegyen, mint ahogy arra is, hogy minden vizsgatárgyából középszinten vizsgázzon, illetve bizonyos tárgyakból közép-, más tárgyakból haladó szintű vizsgát tegyen.

A kétfajta középiskola és az érettségi vizsga

Az érettségi vizsga két funkciója nem kötődik kizárólag a klasszikus továbbtanulási irányba mutató gimnáziumhoz. A másik középiskola, a szakközépiskola szintén kettős feladatot teljesít az érettségi vizsgával: bizonyítványt ad és egyben lehetőséget a továbbtanulásra. A kétfajta középiskola között az a különbség, hogy a gimnázium tanterve az általánosan művelő tárgyak tanítására helyezi a hangsúlyt, a szakközépiskoláé pedig – irányától függően – a szakmai alapozó tárgyra.

A kétfajta középiskola tantervének közelítése a hazai oktatáspolitikában majd két évtizedes múltra tekint vissza. E mögött többek között a középiskolázás

tömegesedésének folyamata áll, melynek az a következménye, hogy az általános képzés időszaka megnyúlik, és a szakképzés a középipiskolázáson túli időszakra tolódik át. Ez a folyamat, noha elindult nálunk, egyelőre nem vezethet a kétfajta középipiskola egységesítéséhez, mert a középipiskolázás még messze nem teljes körű. Ebből kifolyólag él az igény, hogy legyen olyan középipiskola, mely nemcsak az értelmiségi előképzést, de a középfokú szakképzést is megvalósítja.

Mind ezek következtében a szakközépiskola tantervének az elmúlt évek során az lett az egyik fő feladata, hogy egyensúlyt teremtsen az általánosan képző tárgyak és a szakképző tárgyak tanítása között. Ebbe az irányba tolja a Nemzeti alaptanterv bevezetése is, mely iskolafajtától függetlenül, a tanítási idő egy részében, közös tananyagot határoz meg a 16 éves korig tartó kötelező iskolázás végéig. Másik fő feladata pedig az lett, hogy a szakképző tárgyakat szakmai alapozó tárgyakkal váltsa fel. Ezt főként a gazdasági szerkezetváltásból következő igények indokolják, ami gyakori profilváltásra készíteti a munkavállalókat. Ez a váltás könnyebben megvalósítható a szakmai alapozó képzés, mintsem a szűk szakképzés talaján.

A fenti körülmények, továbbá az, hogy egyre több vegyes igazgatású (gimnáziumi és szakközépiskolai osztályokat egyaránt működtető) középipiskola található az országban, jó alapot teremtenek az egységes középipiskolai érettségi bevezetéséhez. A vizsgakövetelmények két szinten történő meghatározása pedig megoldást kínál arra a problémára, amely a két iskolafajta profilkülönbségéből ered. Így a szakközépiskolát végzett tanulók számára lehetővé válik, hogy az általánosan művelő tárgyakból tett közép- vagy haladó szintű vizsgaeredményük az országos teljesítményhez viszonyuljon, vagyis a gimnáziumi érettségivel valóban egyenértékű legyen. Emellett ugyanazon rendszeren belül a szakmai alapozó tárgyakból is tehetnek országos követelmények szerinti kétszintű érettségi vizsgát: középszinten a szakképzettségüknek megfelelő munkavállalás, haladó szinten a szakirányú továbbtanulás céljából.

Az érettségi vizsga szervezeti keretei

Központi vizsga – iskolai vizsga

A hazai érettségi vizsga jelenleg iskolai vizsga mind a két fajta középipiskolában. Az írásbeli feladatok ugyanakkor országosan egységesek, értékelésük központi útmutató alapján, de helyileg történik. A szóbeli feladatokat a központi ajánlások figyelembevételével a tanárok adják és ők is értékelik. Mind az írásbeli, mind a szóbeli vizsgák értékelését a vizsgabizottság külső elnöke ellenőrzi.

Ha a kettős funkciójú érettségi egyben egységes középipiskolai vizsgát is jelent, melyben alapkövetelmény, hogy a teljesítmények értékelése megbízható, azaz összemérhető legyen, akkor részben meg kell változtatnunk az érettségi vizsga szervezeti kereteit is. E tekintetben egyfelől azt kell mérlegelni, hogy milyen szervezeti formák biztosíthatják legjobban az országos vizsgakövetelmények és az egyéni vizsgateljesítmények összemérhetőségét, másfelől viszont azt, hogy az iskolák különböző profiljait és eltérő színvonalát tükröző helyi tantervi követelmények szerinti megmérettetésnek is helyet biztosítsunk az érettségi vizsgán.

E két szempontnak akkor tudunk eleget tenni, ha az érettségi vizsga mindkét szinten két részre tagolódik: központi vizsgára és iskolai vizsgára. A központi vizsga országos követelményekre és egységes feladatsorra épül. A központi vizsga

az iskolában zajlik, az értékelés azonban központilag történik, melynek eredményét az iskolák megkapják. Az iskolai vizsga a helyi követelményeken és a tanárok által kidolgozott feladatokon alapul. Az iskolai vizsga értékelését a tanárok végzik.

Írásbeli vizsga – szóbeli vizsga – egyéni tanulói munka

A központi vizsga mind a két követelményszint és minden vizsgatárgy esetében írásbeli vizsga, melyben a feladatok típusai – tantárgytól függően – feleletválasztásos, önálló választ igénylő vagy esszékérdések, illetve ezek kombinációi lehetnek. Az iskolai vizsga, annak függvényében, hogy milyen tantárgyról van szó, szóbeli vizsga: szóbeli feladatokból és/vagy egyéni tanulói munka bemutatásából, illetve annak megvédéséből áll.

A vizsgatárgyak rendszere

A vizsgatárgyak rendszerének kialakításakor elsősorban arra kell tekintettel lenni, hogy a rendszer megfelelő legyen az adott korosztály közös műveltségi alapjainak a tanúsítására, de egyszersmind elégséges mozgásteret adjon az egyéni leg eltérő pályairányok szerinti műveltség meglétének megállapítására is. Tekintettel azonban arra, hogy a vizsgakoncepcióval kapcsolatos vitákban a vizsgatárgyak rendszerének a kérdésében fogalmazódtak meg leginkább az eltérő álláspontok, nem egy, hanem három lehetséges változatot bocsátunk most vitára. Mindhárom változat leírásában ugyanazon szempontok mentén haladunk: meghatározzuk az érettségi vizsgatárgyak számát, valamint a kötelező, illetve a kötelezően választható és a szabadon választható tárgyak körét, továbbá a választhatóság szabályait.

„A” változat

Az érettségi vizsgatárgyak száma

Az „A” változat érettségi vizsgatárgyai számának meghatározásában a következők a mérlegelendő szempontok. Elsőként az, hogy a vizsgatárgyak összességükben elég széles körű információt nyújtsanak a jelöltek általános, illetve szakmai alapterméséről. Másodikként az, hogy a vizsgatárgyak száma elegendő mozgásteret nyújtson a kötelező tárgyak mellett a választható tárgyak bekapcsolására is. További szempont, hogy ne kelljen túl sok tárgyból vizsgáznunk azoknak a jelölteknek, akik munkába állás céljából tesznek érettségi vizsgát, ugyanakkor megengedhető legyen több tárgyból érettségizniük azoknak, akik a továbbtanuláshoz szükséges tárgyaik és pontszámaik számát növelni akarják. Ezeket a szempontokat figyelembe véve, e változatban minimálisan hat tárgyból kell, maximálisan pedig nyolc tárgyból lehet érettségi vizsgát tenniük a jelölteknek.

A kötelező és választható tárgyak köre, a választhatóság szabályai

Ebben a változatban az érettségi vizsga tantárgyi rendszere kötelező és választható tárgyak körére bomlik. A kötelező tárgyak közé egyrészt azokat érdemes bevenni, melyekre bármely pályairányt is választ a jelölt, a későbbiekben szükségese lehet. Ezek azok a tantárgyak, melyek továbbtanulás esetén is, munkábaállás esetén is, a megfelelő szintű kommunikációt biztosítják. A legáltalánosabban

használt kommunikációs technikák napjainkban a verbális és a kvantitatív kommunikáció. A verbális kommunikáció anyanyelvi és idegen nyelvi érintkezési képességeket feltételez, a kvantitatív kommunikáció pedig a matematikai nyelv használatát. Emellett ezek azok a kommunikációs területek, melyeken a jelöltek teljesítménye a legmegbízhatóbban jelzi előre azt az általános tanulási képességet, mely a továbbtanulásnál és a munkavállalásnál egyaránt a szakmai előrelépés lehetőségét megalapozza.

Másrészt azonban e változat tekintettel van a ma is erősen élő klasszikus műveltségfelfogásra, ezért az irodalmat és a történelmet is beveszi a kötelező tárgyak közé. Az irodalmat tradicionálisan az anyanyelvhez kapcsolva, a történelmet pedig külön kiemelve, mint a nemzeti identitástudatot átörökítő fontos tantárgyat. Ezekből a szempontokból az következik, hogy négy tárgy: az anyanyelv és irodalom (a többség számára ez a magyar), egy idegen nyelv (a nemzetiségek számára ez a magyar), a matematika, valamint a történelem minden érettségiző számára kötelező tantárgy legyen.

A választhatóság szabályainak kialakítása érdekében a középiskolában tanulható tárgyakat (beleértve a kötelező érettségi tárgyakat is) a következő csoportokba lehet sorolni:

1. *humán tárgyak* (anyanyelv és irodalom, idegen nyelvek, történelem, filozófia, közgazdaságtan, szociológia, képzőművészeti tárgyak, zeneművészeti tárgyak stb.);

2. *reál tárgyak* (matematika, fizika, kémia, biológia, földrajz, informatika stb.);

3. *szakmai alapozó tárgyak* (a szakközépiskolák profiljai szerinti kínálat).

A választhatóság szabályainak kialakításakor azt kell figyelembe venni, hogy a szabályok a választás számára ne csak korlátozott, hanem szabad mozgásteret is biztosítsanak. Más szavakkal: a választhatóság a kötelezően választható és a szabadon választható tárgyakra egyaránt vonatkozik. Tekintettel arra, hogy a kötelező tárgyak közül három a humán tárgyak körébe sorolható, a kötelező választhatóság egyetlen, de meghatározó szabálya e változatban az, hogy az ötödik vizsgatárgyat a reál tárgyak közül kell választaniuk a tanulóknak. A hatodik vizsgatárgyat a tanulók bármelyik tantárgycsoportból szabadon választhatják, csakúgy, mint a hetedik és nyolcadik vizsgatárgyat. Ismét hangsúlyozni kell azonban, hogy a vizsgatárgyak számának maximum két tárggyal való megnövelése a tanulók önálló döntésén alapul.

Összegezve: ezen megfontolás szerint a jelölteknek minimálisan hat tárgyból kell, maximálisan nyolc tárgyból lehet érettségizniük. Ezek közül négy tárgy kötelező, egy tárgy kötelezően választható és egy-három tárgy szabadon választható.

„B” változat

Az érettségi vizsgatárgyak száma

E változat érettségi vizsgatárgyai számának meghatározásában az a mérlegelendő pont, hogy ne kelljen túl sok tárgyból vizsgázniuk a jelölteknek, ugyanakkor összességükben mégis elegendő információt nyújtsanak az általános, illetve szakmai alapműveltségük szélességéről. A lehetséges műveltségterületeket figyelembe véve, e szempontból az látszik célszerűnek, ha hat tárgyból tesznek érettségi vizsgát a jelöltek.

A kötelező és választható tárgyak köre, a választhatóság szabályai

Az érettségi vizsga e változatban is úgy képes legjobban tanúsítani a közös és egyben az egyénileg eltérő pályairányok szerinti műveltség meglétét, ha kötelező és választható tárgyak körére bomlik. A kötelező tárgyak közé azokat érdemes bevenni, amelyekre bármely pályairányt is választ a jelölt, a későbbiekben szükségre lehet. Ezek azok a tantárgyak, melyek minden területen: továbbtanulás esetén is, munkába állás esetén is, a megfelelő szintű kommunikációt biztosítják.

A legáltalánosabban használt kommunikációs technikák napjainkban a verbális és a kvantitatív kommunikáció. A verbális kommunikáció anyanyelvi és idegen nyelvi érintkezési képességeket feltételez, a kvantitatív kommunikáció pedig a matematikai nyelv használatát. Emellett ezek azok a kommunikációs területek, melyeken a jelöltek teljesítménye a legmegbízhatóbban jelzi előre azt az általános tanulási képességet, mely a továbbtanuláshoz és a munkavállaláshoz egyaránt a szakmai előrelépés lehetőségét megalapozza. Ezekből a szempontokból az következők, melyek minden érettségiző számára három kötelező tantárgy legyen: az anyanyelv (a többség számára ez a magyar), egy idegen nyelv (a nemzetiségek számára ez a magyar) és a matematika.

A választható tárgyak szabályainak kialakításakor e változatnál azt vettük figyelembe, hogy egyrészt a választható tárgyak köre lefedje az összes középiskolában tanulható műveltségterületet, másrészt a választás számára ne csak korlátozott, hanem szabad mozgásteret is biztosítson.

A középiskolában tanulható tárgyakat (beleértve a kötelező érettségi tárgyakat is) a választhatóság szabályainak kialakítása érdekében a következő csoportokba lehet sorolni:

1. *kommunikációs tárgyak* (anyanyelv és irodalom, idegen nyelvek, matematika);
2. *humán tárgyak* (történelem, filozófia, közgazdaságtan, szociológia, képzőművészeti tárgyak, zeneművészeti tárgyak stb.);
3. *reál tárgyak* (fizika, kémia, biológia, földrajz, informatika stb.);
4. *szakmai alapozó tárgyak* (a szakközépiskolák profiljai szerinti kínálat).

Az első csoport, mint láttuk, a kötelező vizsgatárgyakat tartalmazza, a további három csoport pedig a kötelezően és szabadon választható tárgyak körét. Minden jelöltnek ki kell választania a második-negyedik tantárgycsoportból két tantárgycsoportot, és ezeken belül egy-egy vizsgatárgyat. Ezek a kötelezően választhatóság szabályai. A hatodik vizsgatárgy pedig szabadon választható a jelöltek által mind a négy tantárgycsoportból. A szabad választásnak azért kell kiterjednie mindegyik tantárgycsoportra, mert csak így biztosítható, hogy egy tantárgycsoporton belül két vizsgatárgyat is választhassanak a jelöltek, azaz képet nyújtsanak pályairányultságukról. A szabadon választható tárgy tehát lehet még egy idegen nyelv, csakúgy, mint még egy humán, reál vagy szakmai alapozó tárgy.

Összegezve: ezen megfontolás szerint a jelölteknek hat tárgyból kell érettségizniük, melyből három tárgy kötelező, két tárgy kötelezően választható és egy tárgy szabadon választható.

„C” változat*Az érettségi vizsgatárgyak száma*

E változat érettségi vizsgatárgyai számának meghatározásában is az a legfőbb mérlegelendő pont, hogy ne kelljen túl sok tárgyból vizsgáznuk a jelölteknek, ugyanakkor összességükben mégis elegendő információt nyújtsanak az általános, illetve szakmai alpműveltségük szélességéről. A lehetséges műveltségterületeket figyelembe véve, e szempontból az látszik célszerűnek, ha e változatban is hat tárgyból tesznek érettségi vizsgát a jelöltek.

A kötelezően és szabadon választható tárgyak köre, a választhatóság szabályai

Ebben a változatban az az újdonság az előző két változathoz képest, hogy nincsenek kötelező, csak kötelezően és szabadon választható érettségi tárgyak. A választhatóság szabályainak kialakítása érdekében, a középiskolába tanulható műveltségterületeket figyelembe véve, az érettségi tárgyakat a következő csoportokba soroltuk:

1. *anyanyelv és idegen nyelvek;*
2. *matematika és informatika;*
3. *társadalomtudományi tárgyak (történelem, filozófia, közgazdaságtan, szociológia stb.);*
4. *természettudományi tárgyak (fizika, kémia, biológia, földrajz stb.);*
5. *művészeti tárgyak (irodalom, képzőművészeti tárgyak, zeneművészeti tárgyak stb.);*
6. *szakmai alapozó tárgyak (a szakközépiskolák profiljai szerinti kínálat).*

A kötelező választhatóság egyetlen szabálya az, hogy az első két tantárgycsoportból minden tanulónak kötelező egy-egy tantárgyat választania. A szabadon választható tárgyak köre viszont mind a hat tantárgycsoportra kiterjed, mert csak így biztosítható, hogy egy-egy tantárgycsoportból több tárgyat is választhasson a tanuló pályairányultsága megmutatására (például az anyanyelv mellett egy vagy két idegen nyelvet, a matematika mellett az informatikát, illetve több társadalomtudományi, természettudományi, művészeti vagy szakmai alapozó tárgyat).

Összegezve: e változat szerint a vizsgatárgyak száma hat, melyből kettő kötelezően és négy szabadon választható.

A vizsgatárgyak körének bővíthetősége

Figyelemmel a gimnázium és a szakközépiskola közötti, továbbá az azokon belüli tantervi különbségekre, melyek az iskolák tantárgyi rendszerének különbözőségeiben is megnyilvánulnak, nyitva kell hagyni a lehetőségeket arra, hogy a hagyományos érettségi vizsgatárgyak köre bővíthető legyen. Mégpedig nemcsak az iskolák, hanem a felsőoktatási intézmények és a munkaadók igényei szerint is. A vizsgatárgyak bővítésének szabályozásában, vagyis hogy milyen módon vehetők fel az egyes tantárgyak a vizsgatárgyak közé, számításba kell venni, hogy minden tantárgyi vizsgának van központi írásbeli része, akármelyik szinten is teszi le a tanuló. A központi írásbeli vizsga követelményeit pedig országosan egységesen kell meghatározni, csakúgy, mint a két szint teljesítményskáláját, melyeken a jelöltek eredményei országosan összemérhetők. Ezért ha egy adott középiskola kéri valamely

tantárgy vizsgatárggyá való nyilvánítását, akkor egyben kéri a központi írásbeli követelmények és feladatsorok kidolgozását is közép- és haladó szinten egyaránt. Az országosan egységes követelmények kidolgozása és a vizsgafeladatok bemérése hosszabb időt vesz igénybe.

Célszerű tehát szempontokhoz kötni egy adott tantárgy érettségi vizsgatárggyá nyilvánításának lehetőségét. Ilyen szempont például, hogy profilszinten elégséges számú tanuló érdekében kérje az iskola, a felsőoktatási intézmények vagy a munkaadók egy része saját igényei szerint támogassa, a tantárgy mögött megfelelő szakmai színvonalú tanterv és elegendő, intézményesen biztosított tanulási idő álljon.

Az érettségi bizonyítvány

Az érettségi bizonyítvány az a dokumentum, amely nemcsak tanúsítja, de egyben minősíti is a jelölt tudását, eredménye tehát meghatározza szakmai előrejutása lehetőségét, akár továbbtanul, akár munkába áll. Ezért fontos, hogy egyszerű szerkezetű legyen, és azonos értékelési alapot jelentsen mind a felsőoktatási intézményeknek, mind a munkaadóknak. Ehhez tartalmaznia kell a vizsgatárgyakat; az egyes tárgyakból a választott vizsgaszintet; külön a központi írásbeli és külön az iskolai szóbeli vizsgák eredményét, valamint az összpontszámot.

Az egyes vizsgaeredmények pontozásában tükröződnie kell a közép- és a haladó szint, továbbá a központi írásbeli (országosan összemért: standardizált) és az iskolai szóbeli vizsgák (nem standardizált) különbségeinek. Nagyobb súllyal kell szerepelnie az összpontszámban a haladó szinten letett központi vizsgának, mint a középszintű központi vizsgának és az iskolai szóbeli vizsgáknak. Ugyanakkor meg kell határozni a minimális és a maximális összpontszámot is.

Az egyszerűséget és a hagyományt tekintetbe véve, az látszik célszerűnek, ha a pontszámok kiindulási alapjaként továbbra is az ötfokú skálát használjuk, melyben a kettes osztályzat a bukáshatár. A középszintű központi írásbeli vizsgák esetében a 2–5 pont kétszeres értéken számít (4–10). Ehhez jön hozzá a szóbeli vizsgák eredménye, melyben az ötfokú skála alapján adott pontok (2–5) nominálértéken számítanak.

A haladó szintű vizsgák eredményei a központi írásbeli esetében négyszeres (8–20 pont), az iskolai szóbeli vizsga esetében háromszoros (6–15 pont) súllyal számítanak.

A jelöltek többsége minden valószínűség szerint bizonyos tárgyakból középszintű, más tárgyakból haladó szintű vizsgát fog tenni. Ez esetben, a „B” és „C” változatban minimálisan megkívánt hat vizsgatárgyra vetítve, az összpontszám minimum 36 és maximum 210 pont között lesz. Ha viszont az „A” változat kerül elfogadásra, nyilván lesznek olyan jelöltek is, főként a tovább tanulni szándékozók közül, akik élnek a hetedik, illetve nyolcadik vizsgatárgy választhatóságának lehetőségével, így pontszámaikat jelentősen megnövelhetik. (A két plusz vizsgatárgy esetén, nyitva hagyva, hogy közép- vagy haladó szinten teszik-e le a tanulók, minimum 12, maximum 70 pontot lehet még szerezni.)

A könnyebb érthetőség kedvéért bemutatjuk a jövőendő érettségi bizonyítvány szerkezetét, jelölve az elérhető legmagasabb pontszámokat. A vizsgatárgyak számát tekintve a maximummal, tehát a nyolc vizsgatárggyal számoltunk, tekintettel arra, hogy az „A” változatban erre megvan a lehetőség.

Érettségi bizonyítvány

Vizsgatárgy	Vizsgaszint		Részletpontszám		Együttes pontszám	Maximum pontszám	
	közép	haladó	központi írásbeli	iskolai szóbeli		közép 10+5	haladó 20+15
1.						15	35
2.						15	35
3.						15	35
4.						15	35
5.						15	35
6.						15	35
7.						15	35
8.						15	35
Összpontszám						120	280

Az értékelésnek ez a módja elég széles skálán tükrözi a különböző teljesítményeket, külön kezeli az országosan összemért és az iskolai szintű eredményeket, és a szelekcióhoz azonos alapokat nyújt mind a felsőoktatási intézmények, mind a munkaadók számára.

Az érettségi vizsga időpontjai és szervezésének módja

A központi írásbeli közép- és haladó szintű tantárgyi vizsgákat, minthogy a feladatok titkosak, minden iskolában azonos időpontban, május első hetében kell tartani. Az írásbeli vizsgákat az iskola tanárai felügyelik. A vizsgadolgozatokat az iskolák elküldik a vizsgaközpontba, mely köteles a pontszámokat május végéig az iskoláknak megküldeni. A pontszámokat az iskola váltja át – a központi útmutató szerinti ponthatárokat figyelembe véve – tantárgyanként osztályzatokra, melyek az érettségi bizonyítványba kétszeres, illetve négyszeres érteken kerülnek be, attól függően, hogy közép- vagy haladó szintű vizsgáról van-e szó.

Aki a központi írásbeli vizsgán bármely vizsgatárgyból megbukott, az adott tárgyból szóbeli vizsgára bocsátható, de nem kaphat érettségi bizonyítványt. Az írásbeli vizsgán bukott jelöltnek módja van az októberben azonos időpontban szervezett központi pótvizsgán az adott tantárgyból vagy tantárgykból ismét írásbeli vizsgát tenni, illetve a következő két évben az iskola következő évfolyamán végzetekkel együtt vizsgázni.

A szóbeli vizsgákat az iskolák maguk szervezik június első három hetében az általuk meghatározott időpontban. A szóbeli vizsgák tantárgyi vizsgák és nem feltétlenül osztályvizsgák, hiszen egy adott osztály tanulói különböző tárgyakból és különböző szinteken tehetnek vizsgát. A közép- és a haladó szintű tantárgyi szóbeli vizsgák egyaránt az iskola azonos tárgyat tanító tanáraiból álló vizsgabizottságok előtt zajlanak, az eredményeket ezek a bizottságok értékelik. A szóbeli vizsgán bukott jelölteknek ugyanolyan lehetőségei vannak, mint az írásbeli vizsgán bukottaknak. Pótvizsgázhatnak októberben vagy a következő két évben a kijelölt vizsgaidőpontokban.

A tantárgyanként, vizsgaszintenként, valamint az írásbeli és szóbeli vizsgánként elkülönített pontszámokat, továbbá az összpontszámot tartalmazó érettségi bizonyítványt az iskola állítja ki a jelölt számára.

Az érettségi vizsga vertikális kapcsolatrendszere

Az érettségi vizsga és a középiskola utolsó két évfolyama

Tekintettel arra, hogy a Nemzeti alaptanterv csak a kötelező iskolázásig, tehát a 10. évfolyam végéig határozza meg a közös művelődési anyagot a tanítási idő egy részében, az érettségi vizsga előtti utolsó két évfolyam tananyagát az egyes középiskolák helyi tantervei fogják szabályozni. A jelenlegi oktatáspolitikai törekvése az, hogy a központi szabályozást a középiskolák ez utolsó két évfolyamán a minimálisra csökkentsék. A tartalmi szabályozás vonatkozásában ez azt jelenti, hogy az oktatáspolitikai nem az ügyvezetett bemeneti (tantervi), hanem az ügyvezetett kimeneti (vizsgával történő) szabályozást részesíti előnyben. Más szavakkal: *nem a tanítási-tanulási utakat írja elő, hanem azokat a tudásterületeket és tudásinteket, melyeket a különböző tanítási-tanulási utakkal el kell érni.*

A vizsgával történő szabályozás a középiskolák utolsó két évfolyamának tantárgyi szerkezetére és a tanítás tartalmára is hatást fog gyakorolni. Valószínűsíthető, hogy a tantárgyi szerkezet a vizsgatárgyak rendszeréhez (lásd egyelőre a három változatot), valamint a vizsgaszintekhez (közép- és haladó szint) fog igazodni. *Ezért a tanítás szervezeti és órakeretei sokkal differenciáltabbak lesznek, mint jelenleg.* Ahhoz, hogy az iskolák a fenti igényeknek megfelelő differenciált oktatást meg tudják szervezni, már a 10. osztály végén tájékozódniuk kell arról, hogy a tanulók a kötelező tantárgyak mellett milyen vizsgatárgyakból és tárgyanként milyen szinten kívánnak vizsgázni.

Nyilván nagyobb óraszámban fogják tanulni a vizsgatárgyakat azok, akik a haladó szintet választották, és kevesebb óraszámban azok, akik középszinten kívánnak vizsgázni. Indokoltnak látszik, hogy a haladó szintű vizsgatárgyak átlagosan heti négy-öt óráskak, a középszintű vizsgatárgyak átlagosan két-három óráskak legyenek. Ez azt jelenti, hogy az egyes tanulók óraterhelése a vizsgatárgyak számától és a választott vizsgaszintektől függően igen eltérő lesz.

A tanítás szervezeti és órakereteit az iskolák a helyi tantervekben maguk fogják szabályozni. *Egészségvédelmi okokból megfontolandó azonban a testnevelési óra kötelezővé tétele, minimum heti két órában.* Emellett érdemes arra is gondolni, hogy azok számára, akik minden tárgyból középszintű vizsgát tesznek, tehát óraterhelésük a legalacsonyabb, az iskola biztosítsa a munkába állást megkönnyítő, gyakorlati jellegű tanfolyamokat vagy más, érdeklődés szerinti kurzusokat. Megfontolandó azonban, hogy a túl-, illetve alulterhelést elkerülendő, a központi szabályozás kiterjedjen-e a tanulók minimális és maximális heti óraszámának meghatározására.

A vizsgakövetelmények a tanítás tartalmát is nagymértékben befolyásolni fogják. A szóbeli vizsgák követelményeit mindkét szinten az iskolák maguk határozzák meg a helyi tantervek alapján. A központi írásbeli vizsgák esetében azonban más a helyzet. Az írásbeli vizsgakövetelményeket közép- és haladó szinten egyaránt központilag fogják meghatározni, ezért a vizsgarendszert érintő reformstratégia egyik legfontosabb kérdése az, hogy milyen súllyal esik latba a központi írásbeli vizsgakövetelmények meghatározásában a középiskolák véleménye. Minthogy a kimenetszabályozásból következő mindkét reformelem, a helyi tanterv és az egységes, kétszintű, standardizált érettségi új helyzetet teremt a középiskolák számára, az látszik célszerűnek, hogy az írásbeli vizsgakövetelmények véglegesítését egy széles körű egyeztetési folyamat előzze meg. A középisko-

lák szempontjából ez azt jelenti, hogy a központilag (tantárgyi bizottságokban) kidolgozott írásbeli vizsgakövetelményeket minden középiskolának meg kell kapnia véleményezés céljából. Ez lehetővé teszi, hogy az írásbeli vizsgakövetelmények még véglegesítésük előtt hassanak a helyi tantervekre, ugyanakkor a helyi tantervek is befolyásolhassák az írásbeli vizsgakövetelményeket.

Az érettségi vizsga és a felvételi vizsga

Az egységes, kétszintű, standardizált érettségi, az oktatáspolitikai szándéka szerint, megbízható alapot teremt a felsőoktatási intézmények számára a szelekcióhoz. Annak eldöntése azonban, hogy az egyetemek és főiskolák kívánják-e élni a felvételiztetés jogával, továbbra is a hatáskörükben marad. Az érettségi bizonyítvány, bármilyen minősítésű is, továbbra is csak feltétel, de nem jogosít automatikusan a továbbtanulásra. Minthogy azonban a felsőoktatási intézmények száma és ezzel együtt a befogadóképességük is növekedett, az várható, hogy az érettségi vizsga megbízhatóságának erősödése következtében az egyetemek és főiskolák egyre nagyobb része mond le a felvételi vizsgáról. Nem várható viszont, hogy a legnagyobb társadalmi előrelépést biztosító egyetemek (például orvos-egyetemek) és a speciális képességeket igénylő intézmények (például művészeti és testnevelési felsőoktatási intézmények) ne kívánják meg a felvételi vizsgát a jövőben is. Ezek a vizsgák azonban feltehetően át fognak alakulni, nem vizsgálva még egyszer azokat a tudás- és képességterületeket, melyekről az érettségi bizonyítvány is megbízható képet ad. A jelenlegi adatokból kiindulva, körülbelül 75%-ra becsülhető azoknak a továbbtanulóknak az aránya, akik megfelelő minősítésű érettségi bizonyítvánnyal a jövőben felvételi vizsga nélkül bekerülhetnek a felsőoktatási intézményekbe.

Azoknak az egyetemeknek és főiskoláknak, melyek teljes mértékben vagy részlegesen az érettségi bizonyítványra támaszkodnak a szelekcióban, időben nyilvánosságra kell hozniuk, hogy milyen tárgyakból milyen szintű vizsgákat és milyen minősítésű vizsgaeredményeket kívánnak meg a jelöltektől a felvételükhöz. Ezek az úgynevezett bekerülési követelmények nemcsak igény szintjük, hanem összeállításuk és pontozási rendszerük tekintetében is különbözőek lehetnek. Lesznek olyan felsőoktatási intézmények, melyek az érettségi bizonyítvány összpontszámát veszik alapul, megjelölve a bekerüléshez szükséges vizsgatárgyakat. De lehetnek olyanok is, melyek megelégednek bizonyos tárgyakból a középszintű vizsgákkal, miközben néhány tárgyból haladó szintű vizsgát kívánnak meg, megfelelő minősítéssel. Bizonyos felsőoktatási intézmények követik majd az érettségi vizsga pontozását, mások saját rendszerükben súlyozni fogják az egyes tantárgyi vizsgákon szerzett pontszámokat. Akármely szisztémát alakítanak is ki, a működés szempontjából az a fontos, hogy intézményenként a bekerülési követelmények viszonylag stabilak és még a vizsgatárgyak kiválasztása előtt a tanulók számára ismertek legyenek.

Míndezekből következik, hogy a felsőoktatási intézményeket is nagymértékben érinti az érettségi vizsga reformja. Támogatni azonban csak akkor fogják, ha a központi írásbeli vizsgakövetelmények kielégítik az elvárásait. Ezért az érettségi vizsgával kapcsolatos reformstratégia második döntő pontjaként nemcsak arra kell tekintettel lenni, hogy a középiskolák véleményével egyeztetve legyenek a központi írásbeli vizsgák követelményei, hanem arra ugyanúgy, hogy a felsőoktatási intézmények igényeivel is találkozzanak. Elengedhetetlen tehát, hogy a központilag meghatározott írásbeli vizsgakövetelményeket minden egyetem és főisko-

la megkapja és véleményezhesse. Csak így biztosítható, hogy az érettségi követelmények és a felsőoktatási intézmények bekerülési követelményei még véglegesítésük előtt hatással lehessenek egymásra.

Az érettségi vizsga és az alpműveltségi vizsga

Azok a tanulók, akik a kötelező iskolázás lezárulása, tehát a tizedik évfolyam befejezése után nem kívánják tanulmányaikat a középiskolában folytatni, alpműveltségi vizsgát tehetnek a jelenlegi oktatáspolitikai elgondolások szerint. Ennek a vizsgának az a célja, hogy bizonyítványt adjon a Nemzeti alaptanterv által előírt közös műveltségi alapok elsajátításának szintjéről, így segítve az intézményszerű oktatásból kikerülőket a munkába állásban.

Lehet azonban egy másik funkciója is az alpműveltségi vizsgának. Nevezetesen, hogy a középiskolán belüli vertikális és horizontális átjáráshoz az elégséges műveltségbeli alapok meglétét tanúsítsa. Abban az esetben, ha egy fiatal mégis folytatni kívánja középiskolai tanulmányait egy-két év kihagyása után, az adott középiskola megkövetelheti az alpműveltségi vizsgáról szóló bizonyítványt, igényeitől függően, akár minősítéshez kötötteen is. Ugyanígy, ha valaki iskolát akar váltani a tizedik évfolyam után, a fogadó iskola alpműveltségi vizsgához, illetve annak minősítéséhez kötheti a tanuló átvételét.

Nincs azonban hierarchikus viszony az alpműveltségi vizsga és az érettségi vizsga között, azaz az érettségi vizsgára bocsátásnak nem feltétele az alpműveltségi vizsga. Ez ugyanis feleslegesen megkötőzné az érettségit tenni szándékozók többségének vizsgakötelezettségeit, ugyanakkor nem jelentene többletet a felsőoktatási intézmények bekerülési követelményeinek teljesítése szempontjából sem.

Az érettségi vizsga szervezeti háttere

Vizsgaközpont

A jelenlegi oktatáspolitikai új intézet létrehozásával, hanem az Országos Közoktatási Intézeten belül, az Értékelési Központ vizsgaközponttá való átalakításával kívánja biztosítani az érettségi vizsga megújításának szervezeti hátterét. Emellett szól, hogy a mostani gazdasági helyzetben költségkímélő megoldást jelent, ha a költségvetési intézmények száma nem szaporodik, valamint az a két körülmény, hogy egyrészt az új érettségi bevezetése hosszú felkészülési időt igényel, másrészt ez idő alatt biztosítani kell a jelenlegi érettségi rendszer működőképességét. Ez utóbbi feladatot az új érettségi vizsga bevezetéséig továbbra is az Országos Közoktatási Szolgáltató Iroda látja el.

A felkészülési időben a vizsgaközpont feladata lesz a központi írásbeli vizsgák tantárgyi követelményrendszerének meghatározása, ebben a szakmai egyeztetési folyamat (középiskolákkal, felsőoktatási intézményekkel, a munkaadók képviselőivel) koordinálása, valamint a vizsgafeladatok kidolgozása. Az új érettségi vizsga bevezetése után pedig a rendszer működtetése, beleértve az új vizsgatárgyak követelményrendszerének szakmai egyeztetés útján történő meghatározását, a vizsgafeladatok folyamatos bővítését és a mindenkori érettségizók írásbeli vizsgagerendjeinek értékelését.

Komputerizált tantárgyi feladatbankok

Az egységes és standardizált középiskolai érettségi rendszerben a központi írásbeli feladatok mind a középszintű, mind a haladó szintű vizsgák esetében komputerizált tantárgyi feladatbankokból kerülnek ki. Ahhoz, hogy egy komputerizált feladatbank rendszereszerűen működhessen, legalább 2000 bemért, azaz kis mintán előtesztelt feladattal kell rendelkeznie.

Egy rendszereszerűen működtethető tantárgyi feladatbank felépítése – tantárgytól függően – több (egy-négy) évet vesz igénybe. Először meg kell határozni a vizsgakövetelményeket és ezzel együtt egy olyan kétdimenziós rendszert (mátrix), mely a teljesítménymérés alapjául szolgáló tartalmi elemeket és műveleti szinteket egyaránt tartalmazza. Ezt a rendszert kell feltölteni a már meglévő és az újonnan konstruált feladatokkal (itemekkel), melyek feleletválasztós, önálló választ igénylő és esszékérdések egyaránt lehetnek. Ebben a fázisban a feladatokról csak azt tudjuk biztosan, hogy az adott tantárgy milyen tartalmi elemeit fedik le (például függvények vagy utazással kapcsolatos szókincs egy idegen nyelvben), illetve, hogy milyen típusú műveletet igényel a megoldásuk (például egy matematikai tétel alkalmazása vagy egy idegen nyelvi szöveg hallás utáni megértése). A feladatok nehézségi fokáról azonban csak becsléseink vannak. Ahhoz, hogy a feladatok nehézségi fokáról biztos tudásunk legyen, kisebb mintán (minimum 250 érettségire készülő tanuló), a tartalmi elemeket és műveleti szinteket egyaránt lefedő feladatsorban (tesztben) ki kell próbálnunk. Abból, hogy a minta hány százaléka oldotta meg az egyes feladatokat, már biztosabban lehet tudni, hogy mennyire voltak nehezek. A kipróbálásnak azonban más funkciója is van, nevezetesen, hogy kiszűrje a rossz feladatokat. Ha például a tanulók nagy százaléka oldja meg a nehéznek becsült feladatokat, de egy könnyűnek szánt feladatot feltűnően sokan nem tudnak megoldani ugyanabban a tesztben, az nem azt jelenti, hogy a feladat nehéz, hanem, hogy rossz (például nem világos vagy félrevezető a megfogalmazása, nem fedi a követelményeket stb.).

A kipróbálás után egyrészt ki tudjuk szűrni a rossz feladatokat, másrészt a jó feladatok vonatkozásában nemcsak a tartalmi és műveleti paramétereket tudjuk meghatározni és bevinni a feladatbankba, hanem a nehézségi paramétereket is. A nehézségi paraméterek minél pontosabb meghatározása több szempontból is fontos. Egyrészt a két vizsgaszint miatt (ne kerülhessenek például nehezebb feladatok a középszintű, mint a haladó szintű írásbeli tesztekbe), másrészt a standardizáció miatt (évről évre azonos nehézségi fokú tesztek kell összeállítanunk) és végül a titkosság miatt (ha bármi probléma van e tekintetben, fel kell készülnünk arra, hogy több azonos nehézségi szintű feladatsorunk legyen).

A komputerizált tantárgyi feladatbankokkal nemcsak a fenti paraméterekkel ellátott feladatok tárolását, a kipróbálás során nyert adatok elemzését lehet megoldani, hanem egy teljes érettségiző korosztály teljesítményének gyors értékelését, a feladatállomány folyamatos bővítését, valamint a standard tesztek komputerizált szerkesztését is. Emellett bármely tantárgyi feladatbank alkalmas arra, hogy gyakorló célú feladatokat szolgáltatson az iskoláknak, tematikai, műveleti szintek vagy nehézségi fokok szerinti csoportosításban is.

Kérdőív

A Művelődési és Köznevelési Minisztérium Köznevelés-fejlesztési és Kutatásszervezési Főosztálya elkészítette és ezúton vitára bocsátja az érettségi vizsga új koncepcióját. Segítené a vélemények feldolgozását, ha elemzését, javaslatait e kérdőívvel együtt küldené vissza. (A válaszok kódolását a véleményezőnek kell elvégeznie, azaz a kérdésekhez legjobban illő válaszok *kódszámát* kiválasztania és a négyzetbe írnia. Ha egyik felkínált válaszváltozat sem felel meg, akkor a négyzetbe tegyen X jelet.)

I. A véleményező neve:**1. Státusza:**

- 1 = középiskola; 2 = felsőoktatási intézmény; 3 = pedagógiai tanszék;
4 = pedagógus szakmai szervezet; 5 = politikai szervezet; 6 = érdekvédelmi és
-képviseleti szervezet; 7 = társadalmi szervezet; 8 = munkáltatói képviselő

A keretben lévő kérdésekre csak a középiskolák válaszoljanak!

2. A középiskola típusa:

- 1 = gimnázium; 2 = szakközépiskola; 3 = gimnázium és szakközépiskola;
4 = általános iskola és gimnázium

2.1 Ha gimnázium szempontjából véleményezi, akkor az évfolyamok száma:

- (ha több típus van az iskolában, akkor a véleményében legmarkánsabban érvényesülőt válassza) 1 = nyolc; 2 = hat; 3 = nulla+négy; 4 = négy

2.2 Ha szakközépiskola szempontjából véleményezi, akkor az évfolyamok száma:

- (ha több típusa van az iskolában, akkor a véleményében legmarkánsabban érvényesülőt válassza) 1 = öt; 2 = nulla+négy; 3 = négy

2.3 Az intézmény székhelye:

- 1 = főváros; 2 = megyeszékhely; 3 = város; 4 = község

II. Az érettségi vizsgával kapcsolatos általános véleménye**1. Az érettségitől elvárja, hogy megfeleljen:**

(a -be írt számok sorrendje fontossági sorrend. Max. hat választás).

- 1 = a hazai hagyományoknak
2 = a társadalom jövőbeni elvárásainak
3 = a nemzeti értékeknek, segítse elő a nemzeti identitást
4 = a nemzetközi kommunikáció szükségleteinek
5 = az érettségit megelőző közismereti képzésnek
6 = az érettségit megelőző szakmai képzésnek
7 = az érettségi utáni szakmai oktatás igényeinek
8 = az érettségi utáni felsőoktatás igényeinek
9 = az érettségi utáni munkába állás igényeinek

**2. Szükségesnek tartja,
hogymindenki kötelezően vizsgázzon:**

□□□□□□

(a □-be írt számok sorrendje fontossági sorrend. Max. hat tárgy)

1 = anyanyelv (magyar vagy nemzetiségi)	10 = történelem
2 = anyanyelv és irodalom	11 = történelem vagy társadalomismeret
3 = magyar nyelv	12 = egy második nyelv (idegen nyelv)
4 = magyar nyelv és irodalom	13 = legalább egy társadalomtudomány
5 = irodalom	14 = legalább egy természettudomány
6 = matematika	15 = egy művészeti tárgy
7 = matematika és informatika	16 = szakmai alapozó tárgy
8 = matematika vagy informatika	17 = hat szabadon választott tárgy
9 = informatika	18 = egyéb, nevezze meg: .....

III. Állásfoglalása a koncepció alapkérdéseiben

1. A koncepcióban megfogalmazott alábbi érettségi rendszerelemekkel egyetért:

1 = igen; 2 = nem; 3 = alapvetően igen, de némi módosítással

1.1. Az érettségi vizsga két funkciója	□
1.2. Standardizált értékelés	□
1.3. A követelmények két szintje	□
1.4. Egységes érettségi a gimnáziumoknak és a szakközépiskoláknak	□
1.5. Központi és iskolai vizsga	□
1.6. Írásbeli–szóbeli vizsgamunka	□
1.7. A vizsgatárgyak körének lehetséges bővítése	□
1.8. A bizonyítvány csak a vizsgaeredményeket tartalmazza	□
1.9. Az érettségi és a felső-középfiskola kapcsolata	□
1.10. Az érettségi vizsga és a felvételi vizsga kapcsolata	□
1.11. Az érettségi és az alapképzési vizsga kapcsolata	□

IV. Állásfoglalása a koncepció egy kiemelt kérdésében (vizsgatárgyak rendszere)

1. A koncepció a vizsgatárgyi rendszert három változatban fogalmazta meg. Melyiket választja?

□

1 = az „A” változatot; 2 = a „B” változatot; 3 = a „C” változatot

2. A választott változatban a következőket tartja helyesnek:

1 = igen; 2 = nem; 3 = alapvetően igen, de némi módosítással

2.1. A vizsgatárgyak száma	□
2.2. A kötelezően és szabadon választható tárgyak köre	□
2.3. A választhatóság szabályai	□
2.4. A vizsgatárgyak csoportosítása	□

V. Részletes véleménye

(Az érettségi koncepció egészére, illetve fejezeteire vonatkozó elemző vélemény helye. Az értékelt fejezetek címét szíveskedjék mindig megadni.)

Contents

Conference on School-leaving Examinations

Zoltán Báthory: The Modernisation of Public Education and the Reform of School-leaving Examinations (Page 3)

Rózsa Hoffmann: Issues for Debate on the Structure of Education and Contents Regulations (Page 10)

Benő Csapó: Standardised School-leaving Exams: options and dilemmas (Page 17)

György Bazsa: School-leaving Exams and Higher Education (Page 27)

Ágnes Vámos: How Secondary Schools See the Concept of Two-level Standardised School-leaving Examinations (Page 32)

Zsuzsa Mátrai: The Two-level School-leaving Examination: arguments and counter-arguments (Page 38)

In sight

Iláikó Szabó–Judit Lannert: What Do We Expect from the School? (Page 46)

János Szüdi: Remedies in Public Education, Part 2 (Page 57)

Viewpoints

László Trencsényi: Putting the National Basic Curriculum into Practice (Page 63)

Document

Attila Horváth–Gábor Pócze: The Quality Control of In-service Teacher Training (Page 68)

Mental Hygiene

Margit Dévai: „Your Sound Mind and Body” – the Drug and Alcohol Prevention Programme of the CHEF-Hungary Foundation (Page 85)

„I Like to be Loved for What I Am” – Excerpts from a Life Skills Class on Mental Hygiene (Page 96)

International Baccalaureate, Part 6

Tibor Nagy: Computer Science in the Educational System of IB Programmes (Page 105)

Critics–Observer

Instead of a Book Review – Round Table Talk on the „Report on Hungarian Public Education 1995” (*Tamás Schüttler*) (Page 111)

Supplement

The Concept of the Reform of Final Examinations – A Proposal for Further Discussion (Page 120)

Inhalt

Konferenz über die Reifeprüfung

Zoltán Báthory: Die Modernisation der Bildung und die Reform der Reifeprüfung (S. 3)

Rózsa Hoffmann: Diskussionen über die Struktur und der inhaltlichen Regelung der Schule (S. 10)

Benő Csapó: Standard-Reifeprüfung: Möglichkeiten und Dilemmata (S. 17)

György Bazsa: Die Reifeprüfung und das Hochschulwesen (S. 27)

Ágnes Vámos: Die Aufnahme der Konzeption der standardisierten Reifeprüfung in der Oberschule (S. 32)

Zsuzsa Mátrai: Argumente und Gegenargumente in bezug der Reifeprüfung auf zwei Ebenen (S. 38)

Blickfeld

Ildikó Szabó–Judit Lannert: Was erwartet heute die Gesellschaft von der Schule? (S. 46)

János Szüdi: Die Ordnung des Rechtsmittels in der Bildung II. (S. 57)

Ansichten

László Trencsényi: Das Anwenden ist die Probe vom Nationalen Core Curriculum (S. 63)

Dokumente

Attila Horváth–Gábor Pöcze: Die Weiterbildung der Pädagogen und die Sicherung der Qualität (S. 68)

Mentalhygiene

Margit Dévai: „Deine Gesundheit im Körper und in der Seele“ – Das Programm der CHEF-Hungary-Stiftung für die Drogen- und Alkoholprevention (S. 85)

„Gut, da ich so geliebt werde, wie ich bin“ – Details einer Klassenleiterstunde für Mentalhygiene (S. 96)

Internationale Reifeprüfung VI.

Tibor Nagy: Informatik im Unterrichtssystem der Internationalen Reifeprüfung (S. 105)

Kritik–Beobachter

Statt einer Rezension – Rundtischgespräch über das Buch „Bericht über die ungarische Bildung 1995“ (*Tamás Schüttler*) (S. 111)

Beiblatt

Die Konzeption der Reform der Reifeprüfung – Unterlage für die Diskussion (S. 120)

Ács Marietta (7. o.): Szerelem